

POLSKIE
STOWARZYSZENIE
OPIEKI DOMOWEJ

polskaopieka.eu

Krajowa Izba Domów Opieki

16 PAŹDZIERNIKA 2024

WSPÓLNE STANOWISKO POLSKIEGO STOWARZYSZENIA OPIEKI DOMOWEJ ORAZ KRAJOWEJ IZBY DOMÓW OPIEKI W SPRAWIE PROJEKTU USTAWY O WARUNKACH DOPUSZCZALNOŚCI POWIERZANIA PRACY CUDZOZIEMCOM NA TERYTORIUM RP

Wyrażamy głębokie zaniepokojenie w związku z przygotowanym przez Ministrę Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej projektem *ustawy o warunkach dopuszczalności powierzenia pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej*¹, który w zamierzeniu ma chronić cudzoziemców przed wyzyskiem, a w rzeczywistości zdelegalizuje pracę tysięcy opiekunów – domowych i instytucjonalnych, a ich podopiecznych pozbawi bezpiecznej i profesjonalnej opieki. Konsekwencje uderzą przede wszystkim w młode, aktywne zawodowo Polki.

Dostępna i przystępna cenowo długoterminowa opieka domowa i instytucjonalna odgrywa w Polsce **ważną rolę społeczną i gospodarczą**. Przyczynia się do zapewnienia osobom potrzebującym opieki godnego życia i dobrostanu oraz do ochrony ich praw podstawowych, z uwzględnieniem możliwości wyboru najlepszej formy opieki dostosowanej do sytuacji podopiecznych.

Według danych Komisji Europejskiej, pomimo wyraźnych korzyści płynących z usług opieki domowej, usługi te nadal **dla wielu osób nie są przystępne cenowo, dostępne ani osiągalne**². Prawie połowa osób w wieku 65 lat lub starszych, które potrzebują opieki długoterminowej, ma niezaspokojone potrzeby w zakresie opieki osobistej lub czynności domowych. Podobnie rzecz się ma w przypadku opieki instytucjonalnej, na którą wciąż rośnie zapotrzebowanie.

¹ Projekt ustawy o warunkach dopuszczalności powierzenia pracy cudzoziemcom na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (projekt z dnia 14.08.2024 r.): <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12385455/katalog/13060155#13060155>.

² Por. Komunikat Komisji Europejskiej do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów w sprawie europejskiej strategii w dziedzinie opieki [COM(2022) 440 final], [tzw. „Europejska strategia opieki”], s. 2 i następane.

W Polsce brakuje obecnie około 20 tysięcy opiekunów, a liczba ta będzie w najbliższych latach znacząco wzrastać. Według obecnych szacunków, co najmniej **pół miliona osób w Polsce wymaga zaś świadczeń opieki długoterminowej**³ i ta liczba rośnie. Według założeń projektu ustawy o bonie senioralnym do realizacji usług w zakresie tego bonu **konieczne będzie zatrudnienie 47,3 tys. osób w 2026 r., a do 2035 r. liczba ta wzrośnie do ok. 100 tys. osób**⁴. W związku z tym **dostęp do wykwalifikowanego personelu opiekuńczego spoza UE jest dla branży opieki niezbędny**. Szacujemy, że już dzisiaj **aż 68% opiekunów domowych w Polsce to obywatele państw trzecich** i spodziewamy się, że ten odsetek będzie szybko wzrastał. Również opieka instytucjonalna w coraz większym zakresie opiera się na opiekunach z państw trzecich.

Brak dostępu do usług długoterminowej opieki domowej i instytucjonalnej będzie miał **nieproporcjonalny wpływ na kobiety**, ponieważ obowiązki w zakresie opieki dodatkowej lub nieformalnej nadal spoczywają głównie na nich, co **negatywnie wpływa na równowagę między ich życiem zawodowym a prywatnym** oraz na możliwości podejmowania przez nie pracy zarobkowej. Prowadzi to do długotrwałej nieobecności kobiet w pracy w związku z urlopem ze względów rodzinnych, do **skracania ich czasu pracy i do wcześniejszego wycofywania się przez nie z rynku pracy**. W przypadku wielu kobiet skutkuje to **ograniczonymi możliwościami rozwoju kariery oraz wynagrodzeniami i emeryturami na poziomie znacznie niższym niż te, które otrzymują ich rówieśnicy płci męskiej**. Ponieważ kobiety przeciętnie żyją dłużej niż mężczyźni, lecz rzadziej w dobrym zdrowiu, potrzebują również bardziej intensywnej opieki długoterminowej i przez dłuższy czas. Często jednak nie stać ich na taką opiekę z powodu nierówności płci skutkującej zróżnicowaniem wynagrodzenia i emerytur na przestrzeni całego życia.

Postulowany przez resort pracy w projekcie Ustawy **zamiar zaprzestania wydawania zezwoleń na pracę cudzoziemcom zatrudnionym na podstawie umów cywilnoprawnych** wywołał wśród polskich firm opiekuńczych i domów opieki **ogromny niepokój**, ponieważ wprowadzenie tego prawa dla większości z nich oznaczać będzie **zakończenie działalności, a w przypadku domów opieki – znaczne jej ograniczenie**.

Należy zwrócić uwagę, że opieka domowa nad osobami starszymi do niedawna tradycyjnie funkcjonowała wyłącznie w szarej strefie. Korzystanie z legalnych usług opieki domowej przez klientów nadal postrzegane jest jako przywilej zarezerwowany dla najbogatszych, co wynika z faktu, że rodziny osób wymagających opieki nie otrzymują wystarczającego wsparcia finansowego od państwa, które pomógłby im pokryć koszty opieki domowej, więc często na własną rękę poszukują kogokolwiek, kto podejmie się tej pracy na czarno. W rezultacie **polskie firmy opiekuńcze, aby pozostać konkurencyjne**

³ Por. Przegląd strategiczny systemu opieki długoterminowej w Polsce, Bank Światowy, czerwiec 2024 r. s.154-155.

⁴ Ocena skutków regulacji projektu ustawy o bonie senioralnym z dnia 10.10.2024 r.; numer w Wykazie Prac Legislacyjnych i Programowych Rady Ministrów UA3, s. 9.

muszą działać na bardzo niskich marżach, a mimo to już obecnie z trudem konkurują z szarą strefą. W tych okolicznościach **przekonanie, że jakakolwiek polska rodzina lub firma opiekuńcza weźmie na siebie koszt zatrudnienia opiekuna domowego na umowę o pracę jest utopią.**

Niezależnie od powyższego, **zastosowanie umowy o pracę przy zatrudnianiu opiekunów domowych jest obiektywnie niemożliwe** z uwagi na specyficzny charakter tej pracy, która polega na wzięciu odpowiedzialności za zdrowie i życie podopiecznego w jego własnym domu, często przez całą dobę. W tych okolicznościach **niemożliwe jest zrealizowanie kluczowych elementów warunkujących istnienie stosunku pracy.**

Przede wszystkim, **nie ma możliwości realizacji tzw. kierownictwa pracodawcy** (podporządkowania pracowniczego) z uwagi na wykonywanie czynności opiekuńczych w domu podopiecznego, który jednocześnie jest miejscem zamieszkania opiekuna, jak również ze względu na specyficzny charakter czynności opiekuńczych (np. wspólne oglądanie telewizji). Z tego powodu firmy opiekuńcze nie mają możliwości wywiązać się z obowiązków pracodawcy. Przykładowo, **niewykonalne jest zapewnienie przerw dobowych i weekendowych** (właśnie z uwagi na specyficzny charakter czynności opiekuńczych).

Nawet gdyby przyjąć, że nie ma obiektywnych przeszkód, aby z opiekunami domowymi zawierać umowy o pracę, to **koszty takiej usługi byłyby niewyobrażalnie wysokie**. Przykładowo, według niemieckiego stowarzyszenia firm opiekuńczych (VHBP), koszt opieki domowej przy zastosowaniu przepisów niemieckiego prawa pracy - które jest dużo bardziej elastyczne niż polski Kodeks Pracy - wyniósłby co najmniej **11 tys. EUR miesięcznie, czyli trzykrotnie więcej niż obecnie.**

W okolicznościach, gdy ogromne zapotrzebowanie na długoterminową opiekę domową nie będzie mogło być zaspokojone w sposób zgodny z prawem, paradoksalnie doprowadziłoby to do sytuacji, że **opiekunowie i ich podopieczni staną się bardziej narażeni na wyzysk i nadużycia, a nawet przestępstwa handlu ludźmi**. Ponadto wielu opiekunów, którzy nie zdecydują się pracować w Polsce „na czarno”, wyjechałoby do innych państw UE. Chociażby do Niemiec, gdzie każdy opiekun osób starszych jest przyjmowany z otwartymi rękami.

Opieka w domach opieki wymaga natomiast zapewnienia **całodobowej opieki na odpowiednio wysokim poziomie przy uwzględnieniu interesów i oczekiwań opiekunów**, którzy często łączą zatrudnienie w opiece instytucjonalnej z innymi obowiązkami lub są zatrudnieni jednocześnie w wielu miejscach. Dodatkowe wyzwania związane z zwolnieniami lekarskimi i fluktuacją personelu wymagają możliwości elastycznego planowania grafików i dyżurów, co jest **charakterystyczne dla wszystkich usług związanych z ochroną zdrowia**. W tych okolicznościach zatrudnienie personelu opiekuńczego na zasadach kodeksu pracy jest obiektywnie niewykonalne.

POLSKIE
STOWARZYSZENIE
OPIEKI DOMOWEJ
polskaopieka.eu

Jeśli proponowane przez Ministerstwo przepisy wejdą w życie, firmy **opiekuńcze i domy opieki z dnia na dzień stracą dostęp do wykwalifikowanego personelu opiekuńczego**, co zmusi je do ograniczenia lub zakończenia działalności. Skutkiem będzie załamanie się systemu opieki senioralnej oraz eksplozji nadużyć, jak również wyjazdu z Polski personelu opiekuńczego z państw trzecich. **Polska opieka domowa ponownie znajdzie się wyłącznie w szarej strefie, a opieka instytucjonalna stanie się niewydolna.**

Wówczas wieloletnie starania naszego środowiska o zapewnienie opiekunom lepszych warunków pracy, a podopiecznym odpowiednich standardów opieki domowej i instytucjonalnej, zostaną zaprzepaszczone. Dlatego **nie wolno nam dopuścić** do tego, aby branża długoterminowej opieki domowej w Polsce stała się **się przypadkową ofiarą walki z nadużyciami w branżach, które nie mają nic wspólnego** z ochroną zdrowia, a w szczególności nic wspólnego z opieką domową i instytucjonalną nad osobami starszymi.

Przewodnicząca
Polskiego Stowarzyszenia
Opieki Domowej

Ada Zaorska

Wiceprzewodnicząca
Polskiego Stowarzyszenia
Opieki Domowej

dr Karolina Ziemianin

Prezes
Krajowej Izby Domów Opieki
KIDO

dr Andrzej Lejczak